

סב:

עין משפט
נר מצוה

איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא

מסורת הש"ס

יה א ב מ"י פיה מהל'
תלה ויה הל' טו
סמנ לאין קלו טש"ט י"ד
סי קספ ט"י ג:

(ב) וי"ל יתקן. (ג) לקמן
ע"כ. (ד) וביק קי"א:

הגהות הב"ח

(א) נ"י מניטט אין
מחזירין ומאי נידר רבית
מוקדמת ורבית: (ג) שם
היי דמי חמי שאני רוצה
למחזיר:

הגהות הגר"א

[א] נ"י אלא אמר רבא.
כ"ג נדרתס רבית וי"ף
כנא לחוב דדמיא עסקין
וכדמי ר"ח ט"י ופי'
הרבנא דר"ל שוקף דמי
החטין ממליה וכו"ג דוקא
אסור בלאן לו יין או מדי'
אושפיא שניסא בחמילה
ודלא כר"י דאסר יין
בגליה (ועמ"ש) רבתי
כ"ד סי' קע"ה פ"ק י"ז:
[ב] רוב דיה ה"י חמיה
כ"י כ"ג ע' לפ"ל מ"ו כ'
ד"ה י"ט ט"ו ח"י ד"ה
ה"י ח"י ט"ו:

וכדיעניו אין מחזירין. דלכך רבית הוא כיון דזימנין שאין עושים פירות שהכרמים לוקין אין זו רבית קלילה: אינו נמי כי אפקי ליה. סביר דמותרת זבני אמו הנך פירות לדיה ללקח דכל זמן שלא פרע לו מעותיו הכרם מוכר לו עד זמן שפסקו ביניהם שיכול לפדותה. והוא הדין דמלי לאתוניה נמי מאכב רבית דהמרה בפירות דמתניתין אלא הא שיניא נמי אית ליה לשנויי במורת זבני אמו לדיה: מאי אהא לאשמועינן. היי נינהו דדיניהם אין מוזיאין והוא רבית ודיעניו אין מחזירין: רבית מוקדמת ורבית מאוחרת. בשיבתי מתניתין (דף ע"ה:) קמתי לה והא במורת רבית יהיב ליה ודיניהם אס לא נתן אין מוזיאין שהרי לא פסק עמו: וכי אין לו יין מאי הוי. אחר שילא השער לין והוא חייב לו החטין או המעות הרי הוא כפוסק עמו עכשיו על היין: אין פוסקין על הפירות. יתן לו מעות ככור חטין ולומר לו תנהו לי לטוף זמן גדול ואפילו יש שנתנין אותו עכשיו כד בחמילת הקליר אין זה שער כד שילא שער מפורסם וקובע בשוקי העיר בנק: אע"פ שאין ליה. המוכר: יש ליה. לאיש אחר ויכול לקנותו בלאו דדמיא שקיבל: מניטטין כנא לחוב דדמיא עסקין. שלא נתן לו זה המוכר ללקח דמי החטין שחייב אלא נא לעשות עליו דמי החטין חוב ולפסוק על החוב יין וכך אמר לו אני מקבל עלי חטין בלי דינר כמו שאתה יכול למוכרו והרי לך אלני בהן יין כשער של עכשיו דאי הוה ליה יין הוה קניו לו מעכשיו ואי איקב דרשותיה איקב. אכל אין לו והוא לא קיבל עכשיו מעות שוקל לומר יכול הוא לקנותו דדמיא שקיבל נמלא שאים אלני אלא הגלושה בעלמא: דפניא. שיש הפרס בין נותן מעות לנא עליו בחובו: ואני אע"פ לך. החטים כל שנים עשר חדש אף אם יתעלו דמיהן אקבל עלי העילוי ואחנא לך דדמיא הללו: דלא כאיסורו הכא לידו דמי. שאין זה דומה לנותן איסר בשעה שפוסק דאיכא למימר יקנה לו עכשיו בשוק נמעות שקיבל אפילו יש לו יין נמי. דהאי תנא בעומד על גורנו קאמר דיש לו חטין ואפילו הכי אסר: כדמני רב ספרא: ולא כפוסק עמו בחמילה על החטין: שאני נותן לך. כשער של עכשיו ונתנס לו: וחזר ולקמן ממנו כ"ד פלגים. דלחזיל גביה סלע שהמנה כ"ה סלעים והוא היה דמוק למעות ולא יכול להמתין ליום השוק: מוסר.

ובדיעניו אין מחזירין ממלוה ללוה אמר ליה אינהו בתורת זבני אתא ליריהו אלא כל שאילו בדיניהו דקאמר רב ספרא מאי אתא לאשמועינן הכי אתא לאשמועינן כל שאילו בדיניהו מוציאין מלוה למלוה בדיניהו מחזירין ממלוה ללוה ומאי ניהו ברבית קצוצה וכדרכי אלעזר כל שאילו בדיניהם אין מוציאין בדיניהו אין מחזירין (ב) רבית מוקדמת רבית מאוחרת: כיצד לקח הימנו חטים בדניר זהב הכור וכן השער וכו': וכי אין לו יין מאי הוי והתניא אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער יצא השער פוסקין אף על פי שאין ליה יש ליה אמר רבה מתניתין בבא לחוב בדמיהו עסקין וכדתיא הרי שהיה נושה בחבירו מנה והלך ועמד על גורנו ואומר תן לי מעותי שאני רוצה ליקח בהם חטים אמר לו חטים יש לי שאני נותן לך צא ועשה עלי כשער של עכשיו ואני אעלה לך כל שנים עשר חדש אסור דלאו כאיסרו הבא לידו דמי א"ל אביי אי דלא כאיסרו הבא לידו מאי איריא אין לו אפי' יש לו נמי אלא אמר אביי מתנא' כדתני רב ספרא ברבית דבי רבי חייא דתני רב ספרא ברבית דבי ר' חייא יש דברים שהם מותרין ואסורין מנה הערמת רבית כיצד אמר ר' הלוינו מנה א"ל מנה אין לי חטין במנה יש לי שאני נותן לך נתן לו חטין במנה וחזר ולקחן הימנו בעשרים וארבע סלע מותר ואסור לעשות כן מפני הערמת רבית הכא נמי כגון דאמר הלוינו שלשים דינרים אמר ליה שלשים דינרים אין לי חטין בשלשים דינרים יש לי שאני נותן לך נתן לו חטין בשלשים דינרים וחזר ולקחם הימנו בדניר זהב אי אית ליה חמרא ללוה דיהיב ליה בשלשים דינר פירא הוא דקא שקיל מיניה ולית לן בה ואי לא כיון דלית ליה חמרא ודאי משקל זוזי מיניה מחזו ברבית אמר ליה רבא אי הכי תן לי חטין דמי חטין מבני ליה תני דמי חטין שאני (ט) מוכרין שמכרתים לך מבועיא ליה תני שמכרתים לך הרי חטין עשויות עלי בשלשי' דינרין מעיקרא נמי הכי אוקמונהו עילויה הכי קאמר ליה בדמי חטין שעשית עלי בשלשים דינר הרי לך אצלי בהן יין ויין אין לו והא בדניר זהב הכור וכן השער קמתי וא' אלא אמר רבא יכי שכיבנא רבי אושעיא נפק לוותי דמחרצנא

לוקח הימנו חטין בדניר זהב הכור. רש"י פירש דמקח חטין הוא הימנו אע"פ שאין לו חטים כיון שנתן לו מעות ולא קאיל אסור אלא אין ונקט רישא לרבותא דסיפא דלין אסור אע"ג שיהיה דרך מקח וימכר ולא

דכך הולאה וקשה לפירושו חלף שלרין למחוק הספרים לקמן (דף סג.) בגמרא דגרס והא לקח קמתי מאי לקח לקח בהלואתו כי לפי זה אמי שפיר לקח דקאיל אחטין דשרו ועוד כיון דאסור לא קאיל אלא אין מאי פריך בגמרא וכי אין לו יין מאי הוי והתני יצא השער פוסקין אע"פ שאין ליה יש ליה וכו' לא ידע דאסור לפסוק יין ממתת חוב ולא נתן לו או שום דמיא ועוד מדמשי כנא לחוב דדמיאס מכלל דמעיקרא סבר שהיה נותן לו דמיא וכו' אדפריך מילא השער פוסקין לפרוך מרישא דשרי גבי חטים מיהו זה יש לתקן דהוה משני דאסור קאיל גס ארישא או הוה מוקמינן רישא דשרי גבי לו חטין דוקא לך נראה דלחזו מרבית דאסור קאיל אכולה מתני' וכי קמתי כסיפא יין אין לו הוא הדין דגם חטין אין לו לך פריך בגמרא וכי אין לו יין וגם חטים מאי הוי ועיקר קושייתו מנה חטים דאסור כי אין לו אע"פ שנתן דינר זהב ומשני כנא לחוב דדמיהן עכבר היה חייב לו דינר זהב ובשעת קנין אינו נותן לו כלום ומיד הוי ליה למפקד והא לקח קמתי אלא דפריך ליה השתא עדיפא מינה וא"ת אמאי תני גבי יין אין לו כי נמי יש לו אסור ליתן שוה לו דינר הלא אפילו חטים הוה איסורא ליקח בלי דינר כיון שלא היה לו חטים כפסק הראשון וי"ל דנקט לאשמועינן דלף גרישא אין לו חטים ואסור:

והתנן אין פוסקין. אית דגרסי והתניא משום דלא גרסינן נמתניתין יצא השער פוסקין וכן לקמן (דף ע"ה:) אית ספרים דגרסי אלא מתני' דלין פוסקין וכו' הא יצא השער פוסקין הכי משכחת לה כאלבא וארבי ולספרים דגרסי הכא והתנן גרסי נמתני' יצא השער פוסקין ולא גרסי לקמן הא:

אע"פ שאין זהו י"ז. דאע"ג דלא משך חטין אין זה רבית כיון שאם היה כה מוכר לחזור הוה קאיל נמי שפרע ולכן חשיבי כמתקרו כרשות לוקח: הרי' שנושה בו' ועמד על גורנו. [ב] מימה והלא מעות קונות הכא אפילו מדרבנן דמילתא דלא שכיח היא כדלמיתין כהואכ (ועיל דף מ"ו:) גבי החליף דמי שור כפרה וי"ל דהכא מייירי שלא פטרו קאמר לקח הימנו חטים במלוה קאיל וכשנא לחובו אמר לו תן לי מעותי שאני לוקח כהן יין אמר לו הכי מעותין עשויות עלי דמי שלשים דינרין יין ויין אין לו: ואי כוה ליה חמרא. וזו יהיב ליה מעיקרא ופירי שקיל מיניה ולא דמי לרבית. אכל משקל מיניה וזו אסור דדינר זהב וזה שקיל מיניה תלמן: הא בדניר זהב הכור וכן השער קמתי. ואם כדכרין שלקמן בדניר זהב היה השער שלשים והאי דלחזיל גביה דאי השער בדניר זהב זה העלם עליו שלשים דינר מעיקרא אוקמינהו ברבית בשביל המתנה: כי שיבנא ר' אושעיא נפיק לווי. כשאות ר' אושעיא יצא לקראתי: דמתרצנא

רש"י פירש דמקח חטין הוא הימנו אע"פ שאין לו חטים כיון שנתן לו מעות ולא קאיל אסור אלא אין ונקט רישא לרבותא דסיפא דלין אסור אע"ג שיהיה דרך מקח וימכר ולא

דכך הולאה וקשה לפירושו חלף שלרין למחוק הספרים לקמן (דף סג.) בגמרא דגרס והא לקח קמתי מאי לקח לקח בהלואתו כי לפי זה אמי שפיר לקח דקאיל אחטין דשרו ועוד כיון דאסור לא קאיל אלא אין מאי פריך בגמרא וכי אין לו יין מאי הוי והתני יצא השער פוסקין אע"פ שאין ליה יש ליה וכו' לא ידע דאסור לפסוק יין ממתת חוב ולא נתן לו או שום דמיא ועוד מדמשי כנא לחוב דדמיאס מכלל דמעיקרא סבר שהיה נותן לו דמיא וכו' אדפריך מילא השער פוסקין לפרוך מרישא דשרי גבי חטים מיהו זה יש לתקן דהוה משני דאסור קאיל גס ארישא או הוה מוקמינן רישא דשרי גבי לו חטין דוקא לך נראה דלחזו מרבית דאסור קאיל אכולה מתני' וכי קמתי כסיפא יין אין לו הוא הדין דגם חטין אין לו לך פריך בגמרא וכי אין לו יין וגם חטים מאי הוי ועיקר קושייתו מנה חטים דאסור כי אין לו אע"פ שנתן דינר זהב ומשני כנא לחוב דדמיהן עכבר היה חייב לו דינר זהב ובשעת קנין אינו נותן לו כלום ומיד הוי ליה למפקד והא לקח קמתי אלא דפריך ליה השתא עדיפא מינה וא"ת אמאי תני גבי יין אין לו כי נמי יש לו אסור ליתן שוה לו דינר הלא אפילו חטים הוה איסורא ליקח בלי דינר כיון שלא היה לו חטים כפסק הראשון וי"ל דנקט לאשמועינן דלף גרישא אין לו חטים ואסור:

והתנן אין פוסקין. אית דגרסי והתניא משום דלא גרסינן נמתניתין יצא השער פוסקין וכן לקמן (דף ע"ה:) אית ספרים דגרסי אלא מתני' דלין פוסקין וכו' הא יצא השער פוסקין הכי משכחת לה כאלבא וארבי ולספרים דגרסי הכא והתנן גרסי נמתני' יצא השער פוסקין ולא גרסי לקמן הא:

אע"פ שאין זהו י"ז. דאע"ג דלא משך חטין אין זה רבית כיון שאם היה כה מוכר לחזור הוה קאיל נמי שפרע ולכן חשיבי כמתקרו כרשות לוקח: הרי' שנושה בו' ועמד על גורנו. [ב] מימה והלא מעות קונות הכא אפילו מדרבנן דמילתא דלא שכיח היא כדלמיתין כהואכ (ועיל דף מ"ו:) גבי החליף דמי שור כפרה וי"ל דהכא מייירי שלא פטרו קאמר לקח הימנו חטים במלוה קאיל וכשנא לחובו אמר לו תן לי מעותי שאני לוקח כהן יין אמר לו הכי מעותין עשויות עלי דמי שלשים דינרין יין ויין אין לו: ואי כוה ליה חמרא. וזו יהיב ליה מעיקרא ופירי שקיל מיניה ולא דמי לרבית. אכל משקל מיניה וזו אסור דדינר זהב וזה שקיל מיניה תלמן: הא בדניר זהב הכור וכן השער קמתי. ואם כדכרין שלקמן בדניר זהב היה השער שלשים והאי דלחזיל גביה דאי השער בדניר זהב זה העלם עליו שלשים דינר מעיקרא אוקמינהו ברבית בשביל המתנה: כי שיבנא ר' אושעיא נפיק לווי. כשאות ר' אושעיא יצא לקראתי: דמתרצנא